

Storproduksjon av **industrihamp** kan løse mange av de største globale miljøproblemene, mener hampeforkjemperne.

Den glemte vidunderplanten

TEMA

JORDBRUKSHAMP

– Et tåpelig forbud hindrer fremveksten av en grønn industri. Hamp kan erstatte tusenvis av produkter som i dag lages av bomull, petroleum og tømmer.

Det mener Sondre Båtstrand, nasjonal talsperson i Miljøpartiet De Grønne. Han har også skrevet boken «Hamp!».

– Få planter er så anvendelige som hampen. Da er det synd med lovverk så stivbeinte som det norske. Hamp er en enkel plante. Med stor satsing kan det gi mange arbeidsplasser både i jordbruk og til foredling.

Men er ikke hamp narkotika, da? Ikke i følge en rapport fra 2001, signert Statens landbruks- og matkontrolltilsyn. Der skiller det mellom industrihamp og planter for framstilling av narkotiske stoffer.

«Disse plantene skiller seg i utgangspunktet relativt klart fra hverandre i størrelse og voksemåte, og det er relativt enkelt for en vekstkontrollør å se forskjell på disse», står det i rapporten «Vurdering av kontrollmulighetene ved dyrking av industrihamp».

I følge EU skal en industrihampsort ikke inneholde mer enn 0,2 prosent av tetrahydrocannabinol (THC).

«Typer for framstilling av narkotika inneholder minimum 6-7 prosent THC. Innholdet av THC er i hovedsak genetisk bestemt», slår rapporten fast. I rapporten stiller tilsynet seg positive til dyrking av industrihamp i Norge.

Plantens stengel inneholder fibre som kan brukes til tekstiler, tauverk, papir,

byggematerialer og annet. Bladene kan brukes til mat for både folk og fe. Frøene inneholder protein, fiber og en stor andel olje. Oljen kan brukes både til mat og til tekniske formål.

Hampentusiast og initiativtaker for Bergen Økoring, Therese Krzywinski, går så langt som å påstå at det er mulig å erstatte verdensbehovet for drivstoff, brensel, matolje og fiber ved hjelp av cannabisplanten. Uten å redusere den øvrige matproduksjon og uten å ødelegge mer av skogsarealet.

Båtstrand mener dette er teoretisk gjennomførbart, men anser ikke hamp som en totalløsning på alle problemer.

– **Er hamp egnet til drivstoff og brensel?**

– Hamp kan brukes til bioenergi lokalt på gården. Men jeg tror hovedsakelig det er som tekstil, bygningsmaterial, tauverk, papir og som mat og kosttilskudd at hampen har sin styrke. Bomullsindustrien er enormt miljøfiendtlig, og hamp kunne vært et miljøvennlig alternativ.

Foreningen for norske hampebønder (FNH) leverte 3 000 egendyrkede hampeplanter til politiet, med halve medie-Norge på slep. Det var slik Båtstrand, som tok del i aksjonen i 2001, husker det. Saken om de 3 000 plantene som ble levert inn, ble henlagt.

– Politiet hadde senere razzia hjemme hos formann Kim Gebecke. De beslagla en lovlig kjøpt pose hampete og tre tørkede planter, av samme type som de 3 000. Han fikk 21 dagers betinget fengsel. Så ville ikke lagmannsretten behandle saken da han anket. Rettsvesenets holdning er uklar, konkluderer Båtstrand.

– Man kan altså levere 3 000 planter som lovverket definerer som narkotis-

INDUSTRIELL HAMP

■ I 2001 stilte Statens Landbruks- og matkontrolltilsyn seg positive til industriell hamp på norske åkrer.

■ Landbruks- og matkontrolltilsynet konkluderte med at typene hamp er synlig forskjellige, slik at det er lett å kontrollere vekstene.

■ I Norge var det vanlig å dyrke hamp til rep og fiber fram til 1930-tallet.

■ EU subsidierer hampdyrking i blant annet Sverige og Danmark.

■ I følge EU skal en industrihampsort ikke inneholde mer enn 0,2 prosent av tetrahydrocannabinol (THC), som er det stoffet i planten som gir rus.

ke, uten å bli dømt for det!

– Det viser at politiet forstår forskjellen mellom planter som inneholder THC, og de som ikke inneholder det. Det betyr kanskje at det er fritt frem?, spør Båtstrand.

Båtstrand mener Helse- og omsorgsdepartementet, med helseministeren som øverste instans, har lagt ned forbudet for dyrkingen av planten. Sylvia Brustad gikk ut mot dyrking av hamp, mens nåværende helseminister Bjarne Håkon Hanssen sto fram for dyrking i 2001. Nationen har ingen kommentar fra ham angående saken.

Hvem som har det overordnede ansvaret i det offentlige, er uvisst. Tilsynelatende er ikke problemstillingen særlig kjent.

Anne Sagabråten, seniorrådgiver ved Legemiddelverket, sier det er flere instanser i bildet.

– Mattilsynet har ansvaret for frøene og import av såvarer. Legemiddelverket forvalter narkotikaforskriften. Alle arter av cannabis er oppført som forbudt narkotikum på narkotikalista. Man skiller ikke mellom artene, forteller hun.

Legemiddelverket er tilsluttet Helse- og omsorgsdepartementet, mens mattilsynet også er tilsluttet andre departement.

– Det påstås at å tillate hampdyrking vil gi signaler om liberalisering av narkotikalovent. Det blir en symbolsak som mange politikere ikke tør å ta i, mener Båtstrand.

– **Hamp er en** veldig produktiv, nøysom plante, som kan dyrkes på jord som er lagt brakk eller ikke egnet til annen produksjon, forteller forsker Mauritz Åsveen ved Bioforsk Øst Apelsvoll. ▶

VELKLEDD: Talsperson i Miljøpartiet De Grønne,
Sondre Båtstrand, går kledd i skjorte laget av hamp.

TIL INDUSTRI: Hampebonde Roger Olofsson mener at hampens største bruksområde er til isolering av hus.

” Det første året var det folk som stjal planter i den tro at de fikk tak i narkotika.

Hampebonde Roger Olofsson

► – Planten krever veldig lite gjødsel og plantvernmidler. Det er store miljøfordeler med å dyrke hamp, mener forskeren, som har sendt flere søknader om å få prøvedyrke hamp i Norge. Som del av et forskningsprosjekt under kontrollerte forhold.

Den siste søknaden ble sendt til Mattilsynet for fem år siden. Mattilsynet oversendte saken til Landbruksdepartementet, men det er fortsatt ikke kommet noen tilbakemelding om endelig avgjørelse i saken. I naboland som Sverige og Danmark mottar man subsidier fra EU for å dyrke hamp.

Åsveen tror at motstanden i Norge skyldes Helse- og omsorgsdepartementet, som tar seg av narkotikalovgivningen.

– Selv om fiberhamp ikke gir rus, ser de det enklere å ha totalforbud.

– Det ble dyrket mer hamp enn lin i en periode, i Gudbrandsdalen og Østerdalen. Dette må ha vært hardføre sorter, konkluderer Åsveen.

Forfatter og miljøaktivist Jan Bojer Vindheim sier det norske forbudet mot industrihamp kom som en konsekvens av at hamp som rusmiddel ble forbudt i 1965.

– Loven skjelnet ikke mellom ulike hampesorter. Frøene derimot, ble ikke forbudt. Frø til alle sorter hamp, inklusive de med THC-innhold, ble solgt over disk i Norge helt fram til 1999.

– Enhver som gidder å sette seg inn i fordelene til hamp, vil se hvor mange alvorlige miljøproblemer planten kan være løsningen på. Ved å overse hampens har organisasjonene sviktet miljøet for å være politisk korrekte, uttalte Bård Solheim til magasinet Folkevett.

Solheim eier butikken Hemp House i Oslo, som selger klær og andre produkter laget av hamp.

Nasjonen snakket med en forsker som tidligere engasjerte seg i dyrking av industrihamp i Norge. Forskeren opplevde den etterfølgende stigmatiseringen som så belastende at han ikke vil stå fram med navn. Mye av stigmatiseringen kom faktisk fra legaliseringsbevegelsen, som mislikte at han var for industrihamp, men mot legalisering av hasj.

Han mener at mange av de som selger klær av hamp spiller på koblingen til narkotika.

– De spiller på en misforståelse, og bruker det aktivt i markedsføringen av klærne. Legaliseringsbevegelsen har ødelagt for industrihamp, uttaler mannen.

– Enhver som vil satse på industrihamp, må ta avstand fra legaliseringsbevegelsen, avslutter han.

I et øde, grønt og overraskende flatt landskap i den svenske kommunen Grästorp, dyrker Roger Olofsson sine seks hektar hamp. Han er en av 60 svenske hampbønder. Bare én av disse får en vesentlig del av sin inntekt fra hampdyrkingen. Selv har han sin primærinntekt fra korn- og gravemaskinjobber og annet.

– Om det så koster litt penger, så tror vi at det blir et marked om fem år. Interessen for hamp vokser sakte nå, men om noen år kommer alle plutselig til å ville dyrke det, spår han.

Selv mener han hampens største bruksområde er til isolering av hus. I følge Olofsson trenger man bare å legge til 15 prosent polyester for å gjøre stof-

”
Få planter er så anvendelige som hamp.

Sondre Båtstrand, Miljøpartiet de Grønne

”
Hamp er en veldig produktiv, nøy-som plante, som kan dyrkes i jord som er lagt brakk eller ikke egnet til annen produksjon.

Forsker Mauritz Åsveen, Bioforsk Øst Apelsvoll.

fet fastere. Da får man et produkt som i dag bare er ubetydelig dyrere enn ordinær isolasjon. Ved storsatsing på hamp vil prisen kunne bli atskillig lavere.

– Ved å bruke hamp til all isolasjon i Sverige, kunne vi stenge minst to kjernekraftverk, påstår bonden.

– Hamp er godt egnet til isolasjon, også fordi musene ikke spiser den. – Mus klarer ikke bite gjennom hamp.

Olofsson ønsker å starte produksjon av hamp i stor skala. Da vil han kjøre hamp gjennom en maskin for å isolere fibret. En av utfordringene med hamp er at maskiner til foredlingen er dyre.

– Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp har vist interesse for hamp, og fått forskningspenger til å undersøke den. Lunds universitet har også vist interesse.

Olofsson har møtt mye skepsis i kommunen, noe han mener skyldes uvitenhet.

– Men alle har i hvert fall forstått at dette ikke har noe med narkotika å gjøre, sier han.

– Det første året var det folk som stjal planter i den tro at de fikk tak i narkotika. Men det er lett å skille de forskjellige artene. De med THC har mye større blader.

Jan Bojer Vindheim, som har skrevet boken «Inn i hamp», mener hamp kan brukes til papirproduksjon. Trærne blir dermed spart.

– Tradisjonelt har papir av hampefiber vært ansett som langt sterkere og bedre enn papir av cellulosefibre. Papiret gulner heller ikke. Planten gir større avkastning enn trær på et gitt areal, vokser raskere og krever mindre kjemisk

TEKSTIL: Hamp brukes til klær og sko, men i følge en anonym forsker spilles det på koblingen til narkotika i markedsføringen.

BLADENE: Det er lett å se forskjell på blader til industribruk og til narkotika, i følge Statens landbruks-tilsyn. Plantene skiller seg i relativt klart fra hverandre i størrelse og voksemåte, står det i en rapport.

” Lunds universitet har vist interesse.

Hampebonde Roger Olofsson

forbehandling på papirfabrikkene. Det eldste papirfragmentet som er funnet, var framstilt av hampefibre, og er fra ca. 100 år før vår tidsregning, mener forfatteren.

Hampefiber og kjernemassen egner seg godt til byggematerialer, også til krevende formål som rullebrett og snøbrett. Det franske firmaet Iso-Chanvre lager bygningsisolasjon av kjernemassen. Produktet er både brann- og vannsikkert.

Man kan utnytte kjernemasse og andre overflødig plantedeler som brensel i stasjonære anlegg; det som gjerne kalles biomasse. Kjernemassen er godt egnet som strø i fjøs og staller.

Hampefrøolje var langt ut på 1900-tallet det viktigste råstoffet til framstilling av grønnsåpe.

I følge Vindheim ble det dyrket hamp i Norge helt fram til begynnelsen av 1950-tallet.

– Dette er ifølge Landbruksdepartementets statistikk, sier han.

Skal vi tro hampeentusiastene, trenger vi å gjeninnføre hampen som nyttevekst for å møte store globale problem. Om det vil skje, vil tiden vise.

– Hvis det ikke skjer, hva vil være begrunnelsen?, spør Sondre Båtstrand.

– Vil det være på grunn av uvitenhet og frykt? Eller vil man etter omfattende utprøving konkludere at det finnes alternativer som kan dekke samme bruksområder enda bedre?

Kilder: «Inn i Hampen» av Jan Bojer Vindheim, Rapporten «Vurdering av kontrollmulighetene ved dyrking av industrihamp» fra Statens landbruks-tilsyn, Nationen, Folkevevt

” **Det ble dyrket mer hamp enn lin i en periode, i Gudbrandsdalen og Østerdalen.**

Forsker Mauritz Åssveen, Bioforsk Øst Apelsvoll.

” **De spiller på en misforståelse, og bruker det aktivt i markedsføringen av klærne. Legaliseringsbevegelsen har ødelagt for industrihampen.**

Anonym forsker

AMERIKANSK HAMPEBENEKTELSE

■ I 1937 ble det i USA innført en avgift på hamp som i praksis innebar et totalforbud mot enhver bruk av planten.

■ Den kjemiske industrien begynte å markedsføre sine nye syntetiske fibre, og ønsket trolig at hampefibrene forsvant fra markedet. En omfattende propagandavirk-somhet tok til, og særlig ble det skapt frykt for virkningene, reelle eller ikke, av hamp som rusmiddel. På tross av at mange av formene som ble dyrket ikke ga rus i det hele tatt.

■ Senere har hamp nærmest blitt ensbetydende med rusmiddel, og de mange andre bruksområdene synes å ha gått i glemmeboka.

■ I senere tid har planten fått en renessanse. Motehus bruker hamp til klær og sko.

■ På tross av propagandavirk-somheten mot hamp, ble etterspørselen etter planten stor i USA under andre verdenskrig. I 1942 kom derfor propagandafilmen «Hemp For Victory», som skulle stimulere til å gjenoppta produksjonen. Bønder ble oppfordret til innsats for å «dekke behovene til vår hær, vår marine og vår industri».

■ Amerikanske myndigheter nektet for filmens eksistens helt opp til åttitallet. Det amerikanske krigsmaskineriet trengte hampefibre spesielt til tauverk og tekstiler.

■ **TEKST: ANDREAS AUBERT**

■ **FOTO: JON LUNDELL**

BRUKT OVER HELE VERDEN

■ Hamp har blitt brukt så langt tilbake som våre kilder fører oss, i mange kulturer, også av vikingene. Særlig i form av tau og seil har hampen vært sentral for europeernes verdensherredømme. Det engelske ordet for presenning, canvas, er avledet av cannabis.

■ I Danmark økte arealet for hamp fra 35 hektar i 1940 til hele 2.113 hektar i 1944. Dansekongen Christian V påla alle danske bønder å dyrke hamp i 1683. Også i Norge ivret embetsmenn for hampe dyrking til godt utpå 1800-tallet.

■ I Tyskland ser mange bønder hamp som en svært nyttig tilleggsva-ling, som både tilfører jorda næring og fjerner ugress. Hampeolje som råstoff for kosmetikk og vaskemidler er et alternativ til produkter basert på lagerressurser som mineralolje.